Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra českého jazyka a literatury

PETROLEJOVÉ LAMPY (POKUS O KOMPARACI FILMU A LITERÁRNÍ PŘEDLOHY)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KAMILA JELÍNKOVÁ

(Český jazyk se zaměřením na vzdělávání)

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň, 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Petrolejové lampy (pokus o komparaci filmu a literární předlohy) zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc., za všestrannou pomoc, množství cenných a inspirativních rad, podnětů, doporučení, připomínek a zároveň za velkou trpělivost.

OBSAH

1 Úvod 6
2 Jaroslav Havlíček, profil autora 7
2.1 Život 7
2.2 Dílo 9
3 Petrolejové lampy (analýza knihy) 12
3.1 Téma a motivy 13
3.2 Časoprostor 14
3.3 Jazyk a struktura textu 15
3.4 Vypravěč a postavy 16
3.5 Příběh ve zkratce 23
4 Petrolejové lampy (analýza filmu) 24
4.1 Příběh ve zkratce 24
4.2 Prostor a motivy 24
4.3 Postavy 25
5 Překlad do audiovizuálního znakového systému 30
5.1 Scénář a režie 30
6 Shody a odlišnosti aneb co stejně, co jinak? 33
6.1 Téma a motivy 33
6.2 Jazyk 34
6.3 Časoprostor 34
6.4 Postavy 35
6.5 Příběh 38
7 Závěr 39
8 Resumé 40
9 Seznam použité literatury a pramenů 41
9.1 Literatura 41

9.2 Internetové zdroje 41
9.3 Ostatní zdroje 41

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce má za cíl pokusit se porovnat literární předlohu a filmové zpracování z ní vycházející. Konkrétně se zde jedná o psychologický román Jaroslava Havlíčka z roku 1944 s názvem Petrolejové lampy a stejnojmenný film natočený v režii Juraje Herze, jehož premiéra proběhla v roce 1971. Práce se věnuje nejdříve obsahové stránce, kde byla provedena podrobná analýza obou zpracování. Struktura analýzy je v obou případech stejná, a proto bylo možné jednotlivé body snáze porovnat ve výsledném pokusu o komparaci.

Práce se nevěnuje pouze samotným Petrolejovým lampám, ale je zde také kapitola zaměřující se na život a další díla spisovatele Jaroslava Havlíčka. V textu je rovněž část věnovaná zajímavým okolnostem týkajícím se vzniku filmového scénáře a samotného procesu natáčení snímku.

Po přečtení knihy vyvstala řada otázek, na které se práce pokusí odpovědět. První a stěžejní otázka se týká samotného názvu románu a filmu – co vlastně představují petrolejové lampy? S tím následně souvisí otázka: Jak symbol petrolejových lamp promítne Juraj Herz do svého zpracování? Jelikož je literární předloha velmi obsáhlá a zahrnuje dlouhé časové období, nabízí se sledovat, které období a které hlavní motivy knihy zohlední filmový snímek.

2 JAROSLAV HAVLÍČEK, PROFIL AUTORA

2.1 ŽIVOT

Kapitola o životě Jaroslava Havlíčka je inspirována internetovým zdrojem: Život. *Jarosalvhavlicek.cz.* Jaroslav Havlíček, autor narozený 3. února roku 1896, patří k velice známým autorům české literární tvorby v první polovině 20. století. Místem, kde se narodil, je podkrkonošské město Jilemnice. Pocházel z učitelské rodiny – jeho otec Josef se tomuto povolání věnoval řadu let. Jaroslav Havlíček však nebyl jediné dítě manželů Josefa a Julie Havlíčkových, měl ještě také staršího bratra, který své jméno zdědil po otci – Josef.

Již v dětství Havlíček často trpěl mnoha chorobami, když dosáhl věku osmi let, onemocněl dokonce i velmi závažnou formou zápalu plic. Svá studia strávil v Jičíně, kde navštěvoval místní reálku. Se svou budoucí manželkou se setkává poprvé po maturitě v létě roku 1913, kdy se vrací na prázdniny do Jilemnice.

Ve svých studiích chtěl nadále pokračovat v hlavním městě Praha, ale jeho rodiče byli nejen proti jeho vysněnému malířskému oboru na UMPRUM, ale celkově nechtěli připustit Jaroslavův úmysl studovat v Praze. Kvůli tomu se tedy Havlíček rozhodl absolvovat kurz při Obchodní akademii v menším městě Chrudimi. Jaroslav se ale do své vysněné Prahy stejně dostal, po skončení ročního kurzu se začal aktivně věnovat oboru obchodní vědy studiem na České vysoké škole technické v Praze.[1]

Do jeho studentského života však zasáhla válka. V roce 1915 byl Jaroslav Havlíček odveden, později narukoval a stal se dobrovolným vojákem 74. pěšího pluku v Kadani. Jeho studia obchodních věd byla přerušena, tím však jeho cesta za vzděláním nekončí.[2]

[1] Život. *Jaroslavhavlicek.cz* [online]. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: http://www.jaroslavhavlicek.cz/zivot.
[2] Tamtéž.

Vojenství ho nijak neoslnilo a jediným jeho cílem bylo dostat se zpět do rodné Jilemnice do tamního lazaretu. Byl sice třikrát na frontě a po skončení války se zapojil do bojů na Slovensku, ale jakmile měl možnost, obnovil své vysokoškolské studium. Začal se věnovat praktickému využití svého oboru v Živnostenské bance. Své studium do úspěšného konce nedotáhl, ale součástí Živnostenské banky zůstává do konce svého života.[3]

V této době byly v Praze také konány všesokolské slety, jednoho z nich se zúčastnila i Havlíčkova budoucí choť Marie, která v té chvíli měla před svatbou s jiným mužem. Ani to se ale pro jejich vztah nestalo osudovým, stejně jako předcházející překážky a komplikace, a tak tito dva – Jaroslav a Marie, uzavřeli sňatek v roce 1921 v jejich rodném Podkrkonoší. Po příchodu dvou dětí se manželé Havlíčkovi odstěhovali do Prahy a Jaroslav Havlíček se začíná věnovat psaní.

Jeho život končí 7. dubna roku 1943 ve věku čtyřiceti sedmi let. Příčinou jeho úmrtí byl pravděpodobně znovu prodělaný silný zápal plic, kterému již však Havlíčkův organismus nedokázal čelit, a tak mu spisovatel podlehl.[4]

O jeho smrti informovaly Lidové noviny: „*Ve středu zemřel v Praze zápalem plic spisovatel Jaroslav Havlíček, rodák jilemnický ve věku 47 let“* (sic!).[5]

[3] Život. *Jaroslavhavlicek.cz* [online]. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: http://www.jaroslavhavlicek.cz/zivot.
[4] Tamtéž.
[5] *Lidové noviny*. 51. Brno, 1943. ISSN 1802-6265.

2.2 DÍLO

Inspirací pro tuto kapitolu věnovanou dílu Jaroslava Havlíčka byla publikace autorek Havlíčková, Mlsová, Taudyová, 2006.[6] Psaní hrálo v autorově životě velkou roli ještě před začátkem jeho spisovatelské kariéry. Byla to pro něj jakási životní potřeba, s jejíž pomocí se vypořádával s nejrůznějšími událostmi svého života. Zpočátku se takto realizoval při psaní svých soukromých deníků a zejména pak v dopisech, které posílal své ženě Marii. Již zde můžeme najít doklady jeho literární kvality.

Ve své tvorbě se věnoval především psaní prozaických textů, přesto však své literární působení započal psaním veršů, konkrétně můžeme zmínit dvě lyricky zaměřené rukopisné sbírky s názvy Básně z kufru a Dodatky. Tyto sbírky byly sepsány mezi lety 1921 až 1927. Havlíček tvořil také pro jilemnické silvestrovské kabarety, pro něž zkomponoval v letech 1919 a 1921 dvě dramata.[7]

V jeho tvorbě prozaické se vyskytují novely, povídky, romány, úvahové texty a další, přičemž některé z nich byly vydány postupně až po jeho smrti. Dokonce existují i díla Jaroslava Havlíčka, která nebyla vydána do současnosti. V jeho příbězích nacházíme mnoho autobiografických prvků, mezi ty nejvýznamnější patří Jilemnice – samotné město i jednotlivé jeho části. Zajímavostí je, že zejména své rozsáhlejší texty obvykle věnoval svým blízkým.[8]

[6] HAVLÍČKOVÁ, Marie, Nella MLSOVÁ a Hana TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: neklidné srdce : vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006. Odkazy (Bor). ISBN 80-86807-27-4

[7] HAVLÍČKOVÁ, Marie, Nella MLSOVÁ a Hana TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: neklidné srdce: vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec, 2006, s. 9 – 12.

[8] Tamtéž.

Prvotinou a zároveň pravděpodobně jeho nejznámějším dílem je psychologický román Petrolejové lampy. Při jeho vydání roku 1935 byl román z důvodu nedostatečné atraktivity názvu nakladatelem přejmenován na Vyprahlé touhy. Autor se však s přejmenováním svého díla neztotožnil a jeho dobrý pocit z prvního vydaného díla tak opadl. Toto dílo věnoval svému otci, kterého vnímal jako zástupce starých jilemnických časů – právě jeho otec byl autorem kroniky města Jilemnice, která se stala Havlíčkovi při psaní významným zdrojem. Původním úmyslem bylo z Petrolejových lamp vytvořit trilogii, přičemž zlomky dalších dvou dílů byly vydány pod případným názvem druhého dílu Vlčí kůže, a to v roce 1967. Třetí díl měl mít název Poslední rok.[9]

Jako zajímavost k tomuto psychologickému románu bychom mohli zmínit fakt, že hlavní představitelka měla původně skončit smrtí. Důležité události a mezníky v jejím životě doprovázely probíhající válečné konflikty, takto měl podle Havlíčka i její život skončit – Štěpánka ve spisovatelově první verzi románu měla být usmrcena v květnu roku 1938, kdy probíhala mobilizace.[10]

Dalším Havlíčkovým románem je Neviditelný z roku 1937. I v tomto díle se objevují autobiografické prvky, ovšem nejedná se o autobiografické prvky Havlíčkovy, nýbrž o odkaz na rodinnou historii jeho ženy Marie – proto toto dílo věnoval právě jí. Konkrétně některé charakteristické rysy své ženy Marie promítal do jedné z hlavních postav románu, Soni. Původně se jednalo nikoliv o román, ale o novelu napsanou v roce 1931. Tato novela měla mírnější charakter než výsledný román.[11]

Pokud půjdeme dále chronologickou cestou, na řadu přichází román Ta třetí. Zatímco v prvním jeho vydaném románu shledáváme samotnou autobiografii autora, ve druhém díle se vyskytují autobiografické prvky rodiny jeho manželky, tak zde narážíme na autobiografii přímo autorovy rodiny, zejména jeho matky.[12]

[9]HAVLÍČKOVÁ, Marie, Nella MLSOVÁ a Hana TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: neklidné srdce : vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec, 2006, s. 68 – 69.
[10]Tamtéž, s. 8.
[11] Tamtéž, s. 79 – 80.
[12] Tamtéž, s. 85 – 86.

Čtvrtý Havlíčkův román byl vydán v roce 1940 a nese název Helimadoe. Pod tímto zvláštním názvem se skrývají začáteční slabiky jmen Helena, Lída, Marie, Dora a Ema. Zde nevidíme tak velkou provázanost s Jilemnicí, jako tomu bylo v ostatních dílech. Mezi ostatními texty se tento román vyjímá svým odlehčením, autor zde vzpomíná na věk, kdy dospíval.

Jako příklady novel můžeme uvést dílo Komtesa Camilla z roku 1941, novela Synáček vydána roku 1942. Stejná postava Synáčka se objevila i v psychologickém románu Petrolejové lampy. Poslední novelou, kterou zmiňuji, je Kamenný orchestr vydaný rok po autorově smrti. K Havlíčkově povídkové tvorbě lze zařadit soubor pěti povídek Neopatrné panny z roku 1941 nebo Zázrak flamendrů vznikající mezi lety 1927 až 1932.[13]

[13]HAVLÍČKOVÁ, Marie, Nella MLSOVÁ a Hana TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: neklidné srdce : vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec, 2006, s. 90 – 125.

3 PETROLEJOVÉ LAMPY (ANALÝZA KNIHY)

Petrolejové lampy se, stejně jako několik dalších děl z pera Jaroslava Havlíčka, řadí k psychologické próze. Konkrétně se ve své tvorbě věnuje psaní psychologických románů, z nichž můžeme uvést například psychologický román s názvem Neviditelný (vydáno 1937) nebo Helimadoe (vydáno 1940), a právě i kniha Petrolejové lampy patří do skupiny jeho psychologických románů. Společným rysem jeho psychologické tvorby je orientace na prostředí chátrajících měšťanských rodů a na rozporuplné postavy.[14]

Psychologické romány se začínají objevovat až na sklonku 20. let 20. století, kdy jednotliví autoři začínají věnovat pozornost i hlubší psychologii jednotlivých postav. Částečně se tak mohlo dít i díky soudobým novým poznatkům na poli psychologie.[15]

Typickými prvky těchto románů je zobrazení duševního stavu postav se všemi jejich rozpory, často dochází k porovnávání způsobu vidění světa postav a jejich okolí. Psychologický román jako žánr se v Čechách vyvíjel ve třech základních fázích. První fází vývoje se označuje období od přelomu 19. a 20. století až do sklonku 20. let. Druhá fáze je ohraničena obdobím 30. a 40. let – do druhé fáze tedy spadá i rozebírané dílo Petrolejové lampy vydané roku 1944. Poslední, třetí fáze začala koncem 40. let 20. století.[16]

[14] MARTINKOVÁ, Věra. *Zásobník textů a otázek pro aktivní práci žáků ve výuce 3: alternativní učebnice pro 3. ročník středních škol*. Praha, 1993, s. 58.
[15] BLAJER, Zdeněk, Emil CHAROUS a Bohuš BALAJKA. *Přehledné dějiny literatury*. Praha, 1993, s. 61.
[16] MARTINKOVÁ, Věra. *Zásobník textů a otázek pro aktivní práci žáků ve výuce 3: alternativní učebnice pro 3. ročník středních škol*. Praha, 1993, s. 39 – 40.

3.1 TÉMA A MOTIVY

Hlavním rámcem celého díla je život ústřední ženské postavy Štěpky Kiliánové – dílo zahrnuje její dětství, dospívání i dospělost. Se zřetelem na to, že čtenář sleduje dlouhé časové období jejího života, se v díle vyskytuje mnoho dílčích témat.

V první fázi je tématem zejména samota, a to opět samota hlavní hrdinky, jíž společnost opovrhuje. V průběhu děje samota ustupuje do pozadí a přichází nové důležité téma, a tím je manželství, ve kterém ale dochází ke střetu dvou odlišných charakterů manželů. Z toho tedy vyplývá, že dalším tématem jsou spory mezi nimi.

Jako první výrazný motiv románu zmíním rodičovství, po němž Štěpka marně toužila celé své mládí a dobu trvání manželství s Pavlem. Dalším výrazným motivem je nemoc Štěpčina manžela Pavla.

Znatelný je zde i kontrast mezi městem a venkovem. Patrné je ale také opakované vyloučení ze společnosti.

V neposlední řadě jsem zde nalezla motiv očekávání. Celá společnost očekávala od nového století něco nového.

Nezbytné je také zmínit motiv válečných konfliktů a událostí, během nichž zažívala hlavní hrdinka nejdůležitější události svého života.

3.2 ČASOPROSTOR

Děj se odehrává přibližně v průběhu čtyřiceti let s různými odbočkami do minulosti (zejména při popisu historie města Jilemnice). Hlavní dějová linie začíná narozením ústřední postavy Štěpánky Kiliánové 1. září 1870 a končí nedlouho po smrti jejího manžela v nultých letech 20. století. Čas je někdy označován také přímo daty a letopočty (př. datum úmrtí matky Štěpánky, otce Štěpánky).

Dvěma hlavními místy zastoupenými v ději jsou město Jilemnice a statek Vejrychovsko. Umístění děje právě do města Jilemnice je autobiografickým prvkem, jelikož sám autor Petrolejových lamp Jaroslav Havlíček právě z tohoto města ležícího na severovýchodě Čech pocházel. Jilemnice je v knize popisována poměrně podrobně již v první kapitole. Částečně se dostáváme i do historie města, jsou zde například zmíněné zdejší požáry nebo morové rány. Za zajímavé považuji zmínit hrobku rodiny Kiliánových, která byla postavena na místním hřbitově.

V textu byly zmíněné přímo i některé názvy jednotlivých ulic – takovou ulicí je například ulice Hoření. Stejně jako v každém městě, i zde byly různé hostince (hospoda Jana Semjána, Goldšmídova kořalna), byl zde také kostel a několik obchodů.

Druhým místem, kde se odehrává zejména druhá polovina knihy, je statek Vejrychovsko. Statek leží nedaleko města Jilemnice u místního lesa. Traduje se pověst o tomto místě vyprávějící, že zde žil kouzelník Vejrych, který měl údajně něco společného s čertem a podle nějž nese dvůr svůj název. Je to místo patřící rodině Malinů a místo, ze kterého pochází matka Štěpánky. Sama Štěpánka zde strávila celé dětství se svými dvěma bratranci, Pavlem a Janem, později zde sama se svým manželem žila.

Nepatrnou částí děje, která je však pro hlavní představitelku důležitá, je vesnice Mříčná, kde vykládala karty Bába Hanousková. Součástí textu je také Kozinec – jedná se o místo s pronajatou restaurací, kde se konaly kuželkové závody. Často je zde také zmiňován Martinický les. Uvedeno je zde také místo nazvané Na hrobce, které se nachází pod Kozincem a dříve zde docházelo k popravám.

Ke konci knihy se objevuje v textu městský blázinec, ve kterém nakonec zemřel manžel hlavní hrdinky Pavel Malina.

3.3 JAZYK A STRUKTURA TEXTU

Kniha je rozdělena do tří částí, z nichž každá je ještě rozdělena na jednotlivé kapitoly. První část s názvem Lampy svítí a prostírá se obsahuje 33 kapitol. Jedná se spíše o část popisnou, kdy se prostřednictvím popisu čtenář seznamuje s prostředím a hlavními postavami. Druhá část – Sytý u stolu – obsahuje 22 kapitol. Zde již dochází k většímu spádu děje, a to i díky tomu, že zde autor použil více přímé řeči, která děj posouvá kupředu. Poslední část nese název Lampy zhasínají a je složena z jedenácti kapitol.

Názvy jednotlivých části podle mého názoru napodobují Štěpčin život – Lampy svítí a prostírá se – znázorňuje začátek, narození, její dětství a osobní rozvoj, kdy se Štěpka vyvíjí v dospělou ženu. Sytý u stolu – střed, kdy Štěpka získala to, o čem snila – manžela, dům, zdánlivě by tedy měla být spokojená. A poslední název – Lampy zhasínají – konec nějaké její životní etapy, kterou prožívala se svým manželem, rozpad dosavadního života, vidina nového začátku.

Ve struktuře textu, respektive v počtech kapitol v jednotlivých částech, lze spatřovat výraznou číselnou symboliku. Vyskytuje se zde nejen symbolické číslo tři a Kristova léta třicet tři, ale také určitá zpětná posloupnost – tři, dva, jedna – naznačující nějakou změnu, ať už pozitivní, nebo negativní.

Jazyk románu je převážně spisovný, archaicky zabarvený, což lze doložit na následujících jevech – časté používání infinitivů končících na koncovku *–ti* a hojné vyskytování přechodníků. Mezi konkrétními archaickými výrazy – archaismy – v textu nalezneme: roráty, másnice, skráně, mamon, regenschori a mnoho dalších. Zastoupení jednoduchých vět a souvětí je přibližně shodné, výrazně se ale uplatňuje používání výčtů a ve velkém také popisů.

Co ale můžeme říci jednoznačně, je, že se zde vyskytuje mnoho otázek, které slouží k vtažení čtenáře do děje, snaží se, aby čtenář zapojil i svoji fantazii, a tím dává autor čtenáři možnost o díle přemýšlet. Tím, že autor často používal vnitřní monology jednotlivých postav, se čtenář může dostat hlouběji do jejich nitra.

3.4 VYPRAVĚČ A POSTAVY

Celé dílo je vyprávěno v er formě. Vypravěč stojí na okraji děje, do děje přímo nezasahuje, ale je vypravěčem informovaným. Vypravěč je nezaujatým pozorovatelem, žádnou z postav neupřednostňuje, postavy přímo nehodnotí, nechválí ani nekritizuje – říká věci takové, jaké doopravdy jsou. Dalo by se také říci, že celkem komplexně popisuje charakter postav i jejich zevnějšek.

Štěpánka Kiliánová, jak již bylo několikrát výše zmíněno, je ústřední postavou celé knihy, díky níž je celý děj propojený. Poprvé se postava objevuje ve čtvrté kapitole první části. Narodila se v září v roce 1870 jako velké, těžké dítě.

Štěpka měla dlouhé černé zplihlé vlasy, velmi husté chlapecké obočí a tmavé hnědé oči. Na pravé tváři se jí vyjímalo mateřské znaménko. Neměla žádné sourozence. Byla tlustá, nepůvabná a její rodiče doufali, že to vyváží tím, že bude alespoň chytrá. Mezi dětmi nebyla oblíbená, byla spíše samotářka, a to vše bylo umocněno ještě tím, že byla panským dítětem.

Celým dětstvím ji provázela strohá výchova její matky, která na ni byla velmi přísná. Ve škole se Štěpka seznámila s Boženkou Karbanovou a začala jí závidět její život – tím začalo Štěpčino snění. Její chování se zcela měnilo v závislosti na tom, kde zrovna pobývala. Byla-li ve městě, chovala se jako městské děvče a nosila výstřední oblečení, ovšem když vstoupila na Vejrychovsko, chovala se úplně jinak – zde dováděla se svými bratranci. Jediné, co jí ve škole opravdu šlo, byl přednes – díky tomu Štěpka začala hrát divadlo, což ji velmi naplňovalo a bavilo.

Postava se během děje charakterově vyvíjí. Od dívky, která je v určité fázi života velmi pohrdavá k ostatním, namyšlená, neuznává žádné autority, se vyvíjí ve vyrovnanou zodpovědnou dospělou ženu, která má zájem starat se o statek, hospodářství i svého nemocného manžela. Později, když zemřel její otec, převzala zodpovědnost i za svoji nemocnou matku, o kterou pečovala. Po smrti své matky již v beznaději přešla k fyzickému násilí vůči svému manželovi, jehož se snažila zbavit jeho zlozvyků.

Celý její život je prolnut válečnými konflikty a válečnými událostmi – za války se narodila, za války se také provdala za Pavla, během další války jí zemřel otec a nakonec v době dalšího válečného konfliktu jí zemřel i její nemocný manžel. Zajímavostí je, že provázanost důležitých událostí Štěpčina života s válečnými konflikty ji předpověděla již v jejích dvaceti letech bába Hanousková při vykládání karet. Štěpka si to poté v průběhu třetí části sama uvědomovala a na bábu Hanouskovou vzpomínala.

Jejím velkým životním cílem bylo založení rodiny, nikdy však nedostala příležitost žádného potomka počít, ale přesto tím zcela neztratila smysl svého života a snažila se žít naplno.

Pavel Malina je mladším synem sedláka Maliny, který žije poměrně značnou část svého života na dvoře Vejrychovsko. Narodil se v roce 1865, je tedy o pět let starší než jeho sestřenice a budoucí žena Štěpánka Kiliánová. V dětství si spolu se svým bratrem a sestřenicí rozuměli velmi dobře. Společně zažívali dětská léta na Vejrychovsku, učili městskou dívenku různým venkovským chlapeckým hrám – společně se prali, učili Štěpánku střílet z luku.

Charakter této postavy se začíná měnit v době, kdy nastoupil na studia do Jičína na místní kadetku. Sem ho otec zprvu nechtěl pustit, protože si dobře uvědomoval, kolik peněz to může jeho rodinu stát. Za Pavla se přimluvil jeho strýc Štěpán Kilián, a tak se nakonec do své vysněné školy dostal.

Pavel se při návštěvě na rodném Vejrychovsku choval povýšeně, nezajímal se o hospodářskou situaci na statku, částečně zanevřel i na svůj rodný jazyk, a dokonce i o Štěpánku se začal zpočátku zajímat jen kvůli potěšení.

„*Bohužel, Pavel měl daleko do jakéhokoliv okouzlení. To, co ho posedlo, bylo spíš lovecká vášeň, touha, dosáhnout laciného milostného vítězství.*“[17]

Žil neuspořádaný život, čímž finančně zatěžoval svého otce i staršího bratra – z toho pramení nepřátelské vztahy mezi oběma bratry. Po trvalém návratu ze služby se choval ke všem ostatním obyvatelům ve městě i na Vejrychovsku povýšeně, nepracoval, nechával se živit od svého otce a bratra na statku. Jediná jeho činnost spočívala v návštěvách hospody Jana Semjána nebo Goldšmídovy kořalny.

[17] HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy.* Praha, 1953, s. 53.

Po dlouhé době se potká se Štěpánkou na oslavě příchodu nového století na konci první části knihy, později se ti dva potkávají mnohem častěji a dávají se do řeči. Pavla napadne, že by mohl vyřešit špatnou finanční situaci na statku sňatkem právě s bohatou nevěstou Štěpánkou, a tím ještě pokořit svého bratra, který si chtěl vzít chudou služku Karlu.

Svatba se nakonec konala 10. listopadu v roce 1900. Již na svatbě bylo zcela jasné, že Pavel něco skrývá. Záhy po svatbě změnil své chování ke Štěpánce, vyhýbal se intimnímu kontaktu se Štěpkou, začal opět chodit pít do hospody a hrát karty o peníze.

Postupem času se jeho zdravotní stav zhoršoval a začal být neúnosný – nemohl se hýbat, mluvil s mrtvými, nemluvil srozumitelně atd. Poslední etapa jeho života se odehrává v blázinci, kam ho odvezl jeho bratr. Štěpánka ho jezdí navštěvovat, Pavlův stav se dál zhoršuje a končí smrtí.

Jan Malina je o dva roky starší bratr Pavla Maliny a bratranec Štěpánky Kiliánové. Celý život strávil na Vejrychovsku. Jakožto nejstarší syn cítil zodpovědnost ke svému otci a ke statku, jehož se stal dědicem. Jeho původně dobré vztahy s bratrem Pavlem se zhoršily ve chvíli, kdy Pavel odešel na studia a celý statek Vejrychovsko zadlužil.

Jan si chtěl za manželku vzít děvečku Karlu, jeho otec, starý Malina, ho v jeho nápadu podporoval až do chvíle, než přišel Pavel s tím, že si vezme bohatou nevěstu a na statek přinese peníze.

V době, kdy se začal zhoršovat Pavlův zdravotní stav, se Štěpánka s Janem spojili v jeden „tým“ a společně hospodařili na statku. Po Pavlově smrti se rozhodl, že si vezme Štěpánku za ženu on. Vše ve svém životě dělal víceméně jen ve prospěch a pro ochranu statku, a právě z tohoto důvodu se rozhodl i pro svatbu se svojí sestřenicí a švagrovou Štěpánkou.

Celý Janův osud je zapsaný právě na statku, kde pobýval celý život, jako nejstarší syn cítil zodpovědnost a nemohl si dovolit statek opustit nebo o něj přijít.

Otcem hlavní hrdinky Štěpánky je Štěpán Kilián, po němž i Štěpánka dostala své jméno. Postava Kiliána se objevuje hned na počátku celé knihy, jedná se o postavu stavitele, který přišel do města Jilemnice a zde nechal postavit rodinnou hrobku jakožto senzaci města.

„Byl to veliký, tlustý, těžkopádný člověk, k stáru poněkud dýchavičný. Na nohou nosil perka a ta perka ustavičně vrzala, snad jeho tíhou.“[18]

Měl husté bílé vlasy, na obličeji se mu vyjímaly světle modré oči, měl také rudé tváře a hrubý modře žilkovaný nos. Jeho dalšími znaky jsou knír, krátká bradka a bochníčky u uší i v týle. Na nohou nosil nízké podpatky, jelikož chodil pouze po patách. Jako pokrývku hlavy nosil černý polocylindr s širokou stuhou. Pro město byl pravděpodobně velmi významným a uznávaným stavitelem, fotografie jeho osoby se vyjímá na obecním úřadě. Nejprve bydlel v domku vedle školy a zastával funkci školního dozorce. Za manželku si vzal Annu Malinovou z Vejrychovska, se kterou zplodil dceru Štěpánku.

I přesto, že si přál syna, byl na svou dceru Štěpánku pyšný, hlavně díky roli, kterou získala v ochotnickém divadle. Ostře se postaví proti Pavlově žádosti o ruku Štěpánky, ale nakonec ke svatbě svolí, i když se k tomu stále staví celkem pesimisticky. Po svatbě nesouhlasil s tím, že se z jeho dcery Štěpánky stala hospodářka na statku, zároveň tušil Pavlovu nemoc. Pozitivní na tom shledával pouze to, že jeho dcera bude brzy vdovou a bude se moci znovu slušně provdat. Ve stáří se cítil osamocený, neměl vnoučata, staral se o svoji nemocnou ženu.

Třetí část knihy začíná dvanáctým únorem roku 1903, kdy Štěpán Kilián umírá v Gromanově obchodě.

[18] HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy.* Praha, 1953, s. 10.

Štěpčinou matkou je Anna Malinová, provdaná Kiliánová. Původem se jedná o venkovskou dívku z Vejrychovska, o sestru starého Jana Maliny, se kterým i po svém sňatku a odchodu do města udržovala dobré kontakty. Skromná dívka, která si vážila svého manžela, zároveň ale byla velmi přísná, šetrná a nábožensky založená.

Provdala se za stavitele Štěpána Kiliána, byla poslušnou manželkou, avšak za sebou zanechala pověst skrblice. Provdala se až v pozdějším věku, když jí bylo 32 let a mezi lidmi se povídalo, že její sňatek s Kiliánem byl uzavřen z finančních důvodů – jedná se o podobný osud, který má její dcera Štěpánka (také se provdala v pozdějším věku a hlavním důvodem byly peníze pro statek Vejrychovsko).

Na rozdíl od Kiliána byla proti tomu, aby Štěpka hrála v divadle. Naopak se nestavěla proti svatbě Štěpánky a Pavla. Později podporovala Štěpánku v době, kdy začal být dceřin vztah s Pavlem neúnosný. Postupně se i její zdravotní stav zhoršoval, ke konci života už nemohla chodit a lékař jí dokonce zakázal i účast na manželově pohřbu.

Anna Kiliánová zemřela o půl roku později než její manžel – 31. srpna 1903 v náruči své dcery Štěpánky.

Starý Jan Malina zdědil statek Vejrychovsko po svém otci Antonínovi, který statek získal po napoleonských válkách po místním lichváři. Měl sestru Annu a bratra Antonína, který však brzy zemřel, a proto se dědicem stal právě on. Měl dva syny – staršího Jana a mladšího Pavla.

Manželka starého Maliny a matka obou chlapců brzy zemřela a starý Jan Malina se znovu již nikdy neoženil a zůstal na statku sám se svými syny. Svoji neteř Štěpánku neměl příliš v lásce, to vše se ale změnilo vidinou získat peníze pro statek Vejrychovsko, které by získal ze sňatku syna Pavla a neteře Štěpánky.

Dalo by se říci, že i přestože se Štěpka vdala, na tehdejší poměry, v pozdním věku, měla za svůj život poměrně mnoho nápadníků. Jedním z nich byl úředník Wurm pracující u soudu. Byl nevyléčitelně chorobně zlomyslný, byl ale velmi chytrý, lstivý a k lidem často nemilosrdný. Nosil brýle, na zádech měl hrb a dalším jeho charakteristickým rysem byly chlupaté ruce. Ke Štěpánce se nikdy nechoval arogantně, ani se jí nikdy neposmíval, jen jednoho dne si jí přestal bezdůvodně všímat.

Za dalšího nápadníka by se mohl považovat učitel Pavlík z Mříčné, kterého Štěpánka potkala na cestě od báby Hanouskové, která jí muže předpověděla. Učitel Pavlík se však zanedlouho od jejich setkání oženil.

Antonín Groman zastával funkci berního, byl to bratr kupce Gromana. Věkem byl velmi blízko Štěpánce. Byl zavalité postavy, měl velká ramena. Povahou byl sarkastický a často opovrhoval lidmi kolem. Nechoval přílišnou úctu k ženám, často ženy ani nepozdravil.

Štěpánku jednoho dne pozdravil a od té doby se spolu vídávali, Groman jí vyprávěl o knihách a chodili společně na různé akce, které pořádal Štěpáncin přítel, s nímž měla blízký vztah díky ochotnickému divadlu, Synáček a jeho přátelé. Groman také neměl žádný smysl pro humor a chybělo mu slušné vychování. Na jednu stranu byl velmi pomlouvačným člověkem, ale na straně druhé nebyl ani odvážný.

O Štěpánku se zajímali i tři Italové, kteří přijeli do Jilemnice stavět dráhu. Všechny je ale postupně odmítla, protože toužila po manželovi a ne pouze po milenci.

Zajímavými vedlejšími postavami byli členové pekařské rodiny Traklových. Sestra Jana Evangelisty Trakla byla vyhnána ze svého rodného domu z důvodu těhotenství s vojákem. Její otec ji proklel a ještě ten samý den zemřel, zůstali jí jen bratři, kteří ji z domu vyhnali, protože již nepatřila do počestné pekařské rodiny.

Útočiště jí i jejímu dítěti poskytla hokyně Rubeška. Zajímavou postavou pro děj knihy je kvůli tomu, že začala pracovat jako posluhovačka u zámožné rodiny Kiliánů. Její syn Lojzík Trakl byl velmi slabý, nezdravý, měl hubené nohy a kvůli tomu je jeho charakteristickým rysem jeho zvláštní chůze.

Na rozdíl od své skromné matky byl velmi pokrytecký, závistivý a zlomyslný. Svoji matku dokonce psychicky týral, převzal v domácnosti slovo muže. Smrt Lojzíkovy matky oplakal pouze Lojzík a Štěpánka. Po smrti paní Traklové se o Lojzíka začal starat jeho strýc. Později Lojzík vystudoval obchodní akademii a stal se úředníkem ve spořitelně.

Němý čeledín Franc z Vejrychovska byl spolehlivý, věrný, stále usměvavý muž. Štěpka mu věřila, rozuměli si – od něj se Štěpánka naučila bránit sebe samu a prát se s muži.

Naopak postava Holinky ze Špitálku Štěpánku často šikanovala. Byl to bezohledný muž, který měl kratší jednu nohu, a možná právě proto si svoji zlost vybíjel na ostatních. K dalšímu služebnictvu na statku patřila také Karla, kterou si chtěl vzít Jan Malina za ženu.

Štěpánka měla mnoho kamarádů mezi chlapci, jedním z jejích nejlepších přátel byl Toník Skála – Synáček, který však byl o tři roky mladší než Štěpánka. Dalšími přáteli byl například Mourek, Fricek, Mleziva nebo Xaver Punčochář.

Kilián měl své přátele většinou mezi lidmi, kteří byli ve významných funkcích města nebo byli zámožní. Berger jakožto purkmistr ve městě Jilemnice byl velmi tichý a diskrétní. Karban zastával funkci regenschoriho, byl synem sedláka. Blodek byl doktor, který zakázal Anně Kiliánové účastnit se pohřbu svého manžela ze zdravotních důvodů. Známou Kiliána byla i paní Zemanová, která bydlela v Jičíně a starala se zde o Štěpánku při jejích studiích.

Dalšími zámožnějšími obyvateli Jilemnice byl například ředitel spořitelny Štajf, rodina doktora Hilmara. Stavitel Mohr je postavou, která do města přichází v době, kdy Kilián je už starší muž a postupně přebírá jeho místo stavitele města.

V knize se objevuje ještě mnoho vedlejších postav, které nejsou příliš důležité pro děj. Spíše se jedná o postavy dokreslující obraz města Jilemnice a statku Vejrychovska - např. živá kronika města Pepka Stínilová, povozníci Gründl a Kalaš, papírník Zach, Kiliánova hospodyně Františka Pelcnerová a vejrychovský kočí Hans.

3.5 PŘÍBĚH VE ZKRATCE

Román pojednává o životních událostech hlavní postavy Štěpánky Kiliánové, o jejích osudech a o proměně jejího charakteru z namyšlené dívky v zodpovědnou dospělou ženu. Děj se odehrává ve městě Jilemnice a na statku Vejrychovsko, kde se Štěpánka trvale usazuje se svým nemocným manželem. Ústřední postava se celý svůj život odmítala podřizovat, ať už svým rodičům nebo manželovi Pavlovi.

První část popisuje období dětství a dospívání, kdy ještě Pavel a Štěpánka nežijí manželským životem, ale procházejí nástrahami běžného života. Nejprve si dětství užívají společně, po té ale přijde rozdělení, kdy Pavel odchází na studia do Jičína a později nastoupí do služby. Na konci první části se jejich životy opět střetnou.

Druhá část se věnuje zejména jejich manželskému soužití, které se nese ve znamení touhy Štěpánky po dítěti a stupňujících se problémů, ať už ve vztahu mezi oběma manželi, nebo ve zdraví Pavla. Navíc se začíná postupně zhoršovat zdravotní stav nejen Pavlův, ale také zdravotní stav Štěpčiny matky Anny.

Ve druhé části se také zlomí Štěpčin charakter a Štěpánka se začne starat spolu se svým švagrem Janem o hospodářství na Vejrychovsku, začne se vzdělávat, učit, jak správně hospodařit.

Třetí část Lampy zhasínají, již podle názvu, odkazuje na výraznou roli smrti. Štěpánka zde přichází o svého otce, po půl roce i o matku a nakonec zemře i její manžel Pavel na syfilis. I přes smrt Štěpčiných blízkých je hlavní hrdinka na konci příběhu plná naděje a odhodlaná starat se dál o vejrychovský statek a být dobrou hospodářkou.

4 PETROLEJOVÉ LAMPY (ANALÝZA FILMU)

4.1 PŘÍBĚH VE ZKRATCE

Film začíná oslavami Nového roku na přelomu let 1899 a 1900, kdy se sešli obyvatelé městečka ve společenském sále a společně vítali nové století za doprovodu zábavného programu a tance. Všichni přítomní očekávali od nástupu nového století něco nového, něco výjimečného.

Hlavní představitelka celého filmu Štěpánka Kiliánová se zde setkává se svým budoucím manželem Pavlem Malinou. Jejich vztah se začíná postupem času vyvíjet a vrcholí jejich manželstvím, které má však od šťastného soužití daleko. Jejich partnerský život provází Pavlova nemoc, špatné rodinné vztahy, špatná finanční situace, nenaplněná rodičovská role a absence intimního vztahu mezi manžely. Celá situace míří k tragickému vrcholu, kdy hlavní hrdinka přichází postupně o otce, matku i svého manžela.

4.2 PROSTOR A MOTIVY

Děj se odehrává nejprve ve společenském sále, později v městečku a na statku Vejrychovsko. Některé scény jsou situovány do bytu manželů Kiliánových u, okrajově se děj přesouvá do prostředí přírody, parků a městské léčebny. Divák si může povšimnout kontrastu v přírodních scenériích – příjemné parky vs. nepříjemné, deprimující prostředí skály, kde Štěpánka našla manžela Pavla po jeho útěku ze statku.

Celý děj je provázen zhasínáním a rozsvěcováním petrolejových lamp, což může značit alegorii na život.

4.3 POSTAVY

Štěpánka Kiliánová je ústřední postavou celého filmu. Jde o veselou dívku, plnou života. Je štíhlé postavy, její vlasy jsou kudrnaté, dlouhé a světlé, jejím výstředním doplňkem bývá po většinu času pokrývka hlavy – klobouk.

Většinu času byla odstrkovaná od jejích vrstevníků, příliš se o ni nezajímali ani chlapci. Kritizují ji zejména ženy, nechtějí, aby se s ní jejich dcery scházely a udržovaly s ní kontakt, zatímco starší muži s ní vycházejí dobře – ne ale ve smyslu nějakého partnerského vztahu.

Štěpánka je svá – odmítne si na nátlak Gromana sundat klobouk, ačkoliv ví, že to znamená konec jejich vztahu. Ráda tráví čas na statku Vejrychovsko, vzpomíná tu na šťastné dětství, neuvědomuje si ale tvrdou realitu statku a jeho špatnou finanční situaci.

Když se začne významněji stýkat s Pavlem a on ji požádá o ruku, přijme jeho žádost, přestože si je vědoma toho, že ji Pavel chce jen kvůli penězům. Již svatební noc nenaplnila Štěpánčina očekávání a bohužel ve stejném duchu se neslo i jejich další soužití.

Štěpánka se proto rozhoduje svoji pozornost obrátit k hospodářství a k chodu statku – začíná číst různé příručky, je vážnější, a dokonce se do jisté míry spřátelí se švagrem Janem a její postava se charakterově mění v cílevědomou ženu.

Později je ve filmu naznačeno i fyzické násilí Štěpánky vůči Pavlovi, kdy se Pavel před ní snaží schovat do kouta pokoje.

Ke konci filmu jede Štěpánka navštívit Pavla do pražské léčebny a při cestě zpět je ve vlaku zobrazen kontakt Štěpánky s dítětem bez matky. Zde je naznačen kontrast mezi dítětem bez matky a Štěpánkou, která děti neměla. Po návratu na statek, po smrti Pavla je vidět její spokojenost a určitá úleva v jejím životě.

Štěpáncíným manželem je bývalý voják Pavel Malina. Po návratu z vojny je unavený, neveselý, lhostejný. Jeho život na vojně byl velmi divoký, dokladem toho je jeho tabatěrka s vyobrazením nahé ženy, za kterou se Pavel ale vůbec nestydí.

Jeho chování připadá ostatním lidem zvláštní, Pavel se neustále něčemu zvláštně pochechtává. Tím, že se nijak nezapojuje do práce na statku a nechává se pouze vydržovat otcem a bratrem, se jeho rodinné vztahy výrazně zhoršují, a to zejména s jeho bratrem Janem.

Povahou je vypočítavý, moc dobře ví, jak si Štěpánku získat. Jeho vypočítavost se projeví i v žádosti o Štěpánčinu ruku, sňatek chce zejména kvůli penězům ale rozhodně ne z čisté lásky. I ze stejného důvodu se svěřuje Štěpánce se svým zdravotním stavem až po svatbě, je si dobře vědom, že by si ho jinak nemusela chtít vzít.

Na druhou stranu chce Štěpánce splnit touhu po dítěti a pošle za ní svého kamaráda z vojny Jiřího. Za jakým účelem poslal Pavel Jiřího za Štěpánkou? Myslím si, že jeho záměr byl, aby Jiří splnil jeho manželskou povinnost, které sám Pavel není schopný. Štěpánka Jiřího ale odmítá, dokonce je jí to i nepříjemné.

Jeho nemoc ho víc a víc ovlivňuje, utíká ze statku a následně dokonce žadoní o to, aby ho Štěpánka shodila ze skály a ukončila jeho život za něj. Poslední scéna, ve které se divák s Pavlem setkává, ho zachycuje v blázinci, kde ztrácí svoji podobu, je bledý a už vůbec nevnímá svět okolo sebe. Pavlova smrt není ve filmu přímo zobrazena nebo zmíněna, ale dá se očekávat z dalšího kontextu.

Bratrem Pavla Maliny byl sedlák a hospodář Jan Malina, který celý svůj život strávil na statku Vejrychovsko. Působí smířeně s tím, že jeho život se točí pouze kolem statku a věnuje hospodářství spousty času – právě z toho pramenní jeho vztek na Pavla, který se statku nevěnuje a nechá se od bratra a od otce vydržovat.

Má v úmyslu oženit se s Mankou, která na statku slouží. Později ale zjišťuje, že jeho bratr Pavel Manku znásilnil, a začne Manku šikanovat. Na rozdíl od svého otce není spokojen se sňatkem Štěpánky a Pavla, jeho vztah se švagrovou se mění poté, co ho Štěpánka požádá o spolupráci na chodu statku.

Po Pavlově smrti již na statku nechce žádné další změny, a tak se rozhodne, že se o Štěpánku začne ucházet on.

Definitivní tečkou za jeho vztahem k bratrovi je to, že nepřijme dítě, které na statek přivede řádová sestra jako Pavlovo nemanželské dítě, ačkoliv by Pavlův potomek mohl být pokračovatelem rodinného dědictví. Právě toto dítě potkala již dříve Štěpánka ve vlaku při návratu z léčebny, kde byl umístěn Pavel.

Štěpán Kilián je otcem hlavní hrdinky Štěpánky. Nosí cylindr, oblékán chodí v černém saku a na jeho vzhledu je vidět, že si žije dobře. Je to zavalitý muž staršího věku.

Opovrhuje chudší vrstvou obyvatelstva, a z toho důvodu zezačátku příliš nepodporuje sňatek své dcery s Pavlem Malinou. Dokonce i na svatbě je na něm vidět, že je z osudu své dcery nešťastný a rozhořčený.

Manželkou Štěpána Kiliána, a tedy matkou hlavní hrdinky, je Anna Kiliánová. Vzhledem připomíná Anna typickou starší dámu prošedivělých vlasů.

Pro svoji dceru Štěpánku by ráda zajistila spokojený a bezstarostný život, a proto podporovala zájem o ni hlavně od váženějších mužů města, například od Gromana. Přesto ale souhlasí se sňatkem s Pavlem, ačkoliv tuší, že život na statku pro Štěpánku nebude tak bezstarostný, jako by si pro svoji dceru přála. Manželský svazek své dcery a svého synovce uvítala, jelikož se snažila Štěpánku všemožným způsobem podporovat a být k ní empatická.

Chování Anny se postupně mění s její nemocí, svoji pozornost začíná upínat k potencionálnímu vnoučeti, po kterém velmi toužila a často o něm mluvila. To vše je způsobeno právě tím, že byla nemocná, postupem času její zdraví stále víc a víc chřadlo a umocněno to bylo ještě tím, že její jediná dcera odešla z domu, vdala se a odstěhovala se na statek. Anna v potencionálním vnoučeti vidí nový smysl života.

Naposled může divák Annu ve filmu spatřit při oslavě jejího svátku u Kiliánů doma. Zde matka poznává, že se její dcera trápí, zároveň vidí Pavlovu opilost a nemoc. Dále se již Anna Kiliánová v ději filmu neobjevuje, ale vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu a dalšímu kontextu děje lze předpokládat její smrt.

Otcem vejrychovských bratrů je starý Malina, bratr Anny Kiliánové. Jedná se o postavu tlustého sedláka trvale žijícího na statku Vejrychovsko nedaleko města. Na svého syna Pavla je pyšný, ovšem jen do té doby, než mu dojde, že jeho studia jsou pro Malinovy finančně dlouhodobě neudržitelná.

Po celý děj je jeho postava spíše stranou, postupně stárne a nemá sílu starat se o statek. Nepříliš velký důraz klade na své potřeby, jediné, co ho doopravdy zajímá, je budoucí chod statku. Proto také nejprve souhlasí s tím, aby si jeho syn Jan vzal děvečku Manku za manželku – ta by mu na statku pomohla s prací, ale nepřinesla by peníze.

Druhý syn Pavel ale přijde s argumenty, že na statek přivede bohatou nevěstu, která jim do hospodářství přinese dostatek peněz, a tak se otcův postoj k věci změní a začne podporovat Pavla.

Dokladem jeho zájmu čistě o peníze je jeho chování na svatbě Pavla a neteře Štěpánky – o své novopečené snaše se nevyjadřuje hezky a kromě věna vidí ve sňatku také spolupráci s Štěpánem Kiliánem na stavebních úpravách dvora Vejrychovska.

Podstatná postava filmového zpracování je Manka. Ta zastává na Vejrychovsku funkci služebné. Dá se předpokládat, že její postavení na statku by se mohlo zlepšit svatbou s Janem. Osud Manky však nebyl jednoduchý, byla obětí šikany a znásilnění. Vzhledem k tomu, že na statku působila v podřadné funkci jako pracovní síla, tak ji nikdo nelitoval.

Nakonec za to, že ji Pavel znásilnil, byla potrestána ona sama šikanou ze strany Jana, který si ji nejprve chtěl vzít za ženu. Tím, že byla jedinou ženou na statku, tak její situace byla mnohem horší v tom, že neměla po svém boku žádnou ženu, které by se mohla svěřit.

To vše se mírně zlepšilo příchodem Štěpánky na statek, právě ona byla jediná, která s Mankou dokázala soucítit. Možná to bylo i díky tomu, že Štěpánka byla svědkem jejího znásilnění Pavlem. Následně Štěpánka přihlížela i šikaně ze strany Jana.

Později, když se zhoršoval Pavlův zdravotní stav, byla šikanována i právě od něj – například po ní střílel a škodolibě se tomu smál. Příběh její postavy končí smrtí. Jediný, kdo jejich smrt oplakával, byly dvě ženy – Štěpánka a služebná Karla.

Druhou služebnou na statku byla právě Karla, ta se starala především o chod domácnosti u Pavla a Štěpánky. V porovnání s Mankou byla Karla průbojnější povahy. Ke své nadřízené si celkem dovolovala, svým způsobem se Štěpánce vysmívala kvůli Pavlově špatnému zdravotnímu stavu.

Navíc ještě Štěpánku trápí, že po Karle Pavel v opilosti pokukuje. Byla to právě ona, kdo Štěpce nasadil do hlavy myšlenku toho, že Pavlovo onemocnění má co dočinění s míchou. Na druhou stranu ale postava Karly nemá jen negativní vlastnosti, jde o mladou dívku, která je pracovitá a o chod domácnosti novomanželů se stará výborně.

Groman představuje ve filmu staršího upraveného muže, který se svým usedlým chováním příliš nehodí ke Štěpáncině povaze. Oproti tomu Anna Kiliánová v něm viděla pro svoji dceru vhodnou partii.

Navenek působil, že patří k zámožnějším rodinám ve městě – chodil pouze dobře oblékán, na hlavě nosil černou buřinku a na očích kulaté brýle. Jeho přátelský vztah se Štěpánkou skončil ve chvíli, kdy po ní vyžadoval, aby přiznala, že její klobouk je ohavný. Ona však přiznání odmítla a klobouk z hlavy nesundala, čímž končí jejich vztah i působení Gromanovy postavy ve filmu.

Synáček je vedlejší postavou, ale zároveň postavou, která se ve filmovém zpracování objevuje mezi prvními – hned na začátku v divadelním představení při oslavách přicházejícího nového století. Mezi ním a Štěpánkou je cítit přátelský vztah, jako jeden z mála bere Štěpánku jako osobnost takovou, jaká doopravdy je, a nevidí v ní jen slávu a peníze. Zpočátku pro něho ochotnické divadlo představuje podstatnou součást jeho života, později se však jeho životní priority posouvají spíše směrem k rodině a jejímu finančnímu zajištění.

Postavou, která se ve filmu přímo nevyskytuje, ale je zde pouze zmiňována, je učitel Pavlík. Se Štěpánkou ho pojí dopisy, které jí psal, přičemž jí to očividně lichotilo. Do jejich vztahu ale zasáhla Anna Kiliánová, jíž se zdál učitel příliš chudý. Není jasné, zda k němu Štěpánka chovala opravdové city, nebo byla pouze ráda, že se o ni někdo zajímá.

5 PŘEKLAD DO AUDIOVIZUÁLNÍHO ZNAKOVÉHO SYSTÉMU

5.1 SCÉNÁŘ A REŽIE

Kapitola věnovaná scénáři a režii je inspirována publikací Herz, Drbohlav, 2015, Praha a internetovým zdrojem Petrolejové lampy. *filmovyprehled.cz*. Premiéra filmového zpracování Petrolejových lamp se uskutečnila v říjnu roku 1971. Za režií filmu stojí známý režisér Juraj Herz. Scénáristé se při tvorbě filmu inspirovali psychologickým románem Petrolejové lampy z tvorby spisovatele Jaroslava Havlíčka. Za realizací filmu stojí Filmové studio Barrandov a délka filmu je 101 minut.[19]

Oficiálně je jako autor scénáře uveden Václav Šašek, ve skutečnosti však situace kolem tvorby scénáře nebyla vůbec jednoduchá. Byl to sice Šašek, kdo Herzovi předložil nápad zfilmovat Havlíčkovy Petrolejové lampy a vytvořil první verzi scénáře, sám ale režiséra upozornil, že jeho text vyžaduje jisté úpravy. Herz podle svých slov Havlíčkovo dílo dosud neznal:

„Petrolejové lampy jsem neznal, ale chtěl jsem točit cokoliv, kromě politických témat.“[20]

Režisér přislíbil Šaškovi, že se bude tématu věnovat, a rozhodl se vytvořit zcela novou verzi scénáře, k čemuž přizval Lubora Dohnala. Po dokončení práce na scénáři tato dvojice nabídla symbolických 10 procent zisku Václavu Šaškovi, který je ale nemile překvapil, jelikož si odměnu za scénář nechal vyplatit ihned poté, co Herz svolil k přepracování jeho verze scénáře. Výsledkem celého sporu je fakt, že Šašek je oficiálně veden v titulcích, na plakátech i v ostatních zdrojích, ačkoliv za veškerou prací na scénáři stojí Lubor Dohnal.[21]

[19] Petrolejové lampy. *filmovyprehled.cz* [online]. [cit. 2021 – 03 – 10]. Dostupné z: https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/396917/petrolejove-lampy
[20] HERZ Juraj a DRBOHLAV Jan. *Juraj Herz: autopsie (pitva režiséra)*. Praha, 2015, s. 210.
[21] Tamtéž, s. 210 – 214.

Po dokončení scénáře přišla na řadu další důležitá otázka – otázka hereckého obsazení ve filmovém projektu. Dle literární předlohy by hlavní hrdinka neměla být půvabná a měla by být silnější postavy. To se však Herzovi nelíbilo, zastával totiž názor, že Štěpánka Kiliánová má na diváka působit sympaticky. Po předchozí spolupráci se proto rozhodl obsadit do hlavní role Ivu Janžurovou. Herečka byla do té doby známá především jako komička, a proto si režisér své rozhodnutí obsadit ji do role ústřední postavy musel obhájit. Mohli bychom tedy říci, že se Herz snažil objevovat dramatickou stránku jejího herectví. Do role Pavla Maliny měl být původně obsazen Eduard Cupák, nakonec ale Herz opět sáhl mezi herce, se kterými již spolupracoval, a role byla přidělena Petru Čepkovi. Následně režisér toto své rozhodnutí hodnotil velmi kladně:[22]

„*Iva s Petrem se skvěle doplňovali a jsem si jistý, že film byl tak skvěle přijat diváky právě proto, že dokonale zafungovala chemie mezi oběma hlavními představiteli*“.[23]

V roli vedlejších postav může divák spatřit například Karla Černocha, který se ve filmové adaptaci objevil v roli Synáčka jakožto jednoho z nejbližších Štěpánčiných přátel. Postavu matky Kiliánové ve snímku ztvárnila Marie Rosůlková a otce, stavitele Kiliána, si zahrál Ota Sklenička. Bratrskou dvojici Malinových doplňuje Karel Chromík představující Jana Malinu. Otcem bratrů Pavla a Jana Malinových byl sedlák Malina v podání Vladimíra Jedenáctíka.[24]

S natáčením filmu Petrolejové lampy souvisí mnoho zajímavostí, které dle mého názoru stojí za zmínku. Kromě obhajování obsazení komičky Ivy Janžurové do vážné role Štěpánky Kiliánové nebo rozhodování se mezi Eduardem Cupákem a Petrem Čepkem můžeme zmínit například problémy s počasím. Ve scénáři se často objevovaly sluneční paprsky a štáb musel mnohdy na vhodné klimatické podmínky čekat i několik dní, tím pádem se natáčení protahovalo. Herz zde vyzdvihuje práci kameramana Josefa Šimončiče zvaného Dodo. V zájmu snahy zapůsobit na diváka začíná film oslavami příchodu nového století v roce 1900. Ačkoliv nové století přichází reálně až s rokem 1901, zde ve filmovém snímku podle Herze přechod do nového století v roce 1900 má větší symboliku. Režisér také vzpomíná na několik scén, které chtěl do filmu zařadit, ale z různých důvodů se tak nestalo. Film měl původně mít zcela jiný začátek – záběr

[22] HERZ, Juraj a Jan DRBOHLAV. *Juraj Herz: autopsie (pitva režiséra)*. Praha, 2015, s. 214 - 215
[23] HERZ Juraj a Jan DRBOHLAV. *Juraj Herz: autopsie (pitva režiséra)*. Praha, 2015, s. 215.
[24] Petrolejové lampy. *filmovyprehled.cz* [online]. [cit. 2021 – 03 – 10]. Dostupné z: https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/396917/petrolejove-lampy

na skupinu vojáků odjíždějící z nevěstince, který by objasňoval původ Pavlovy nemoci (syfilis). Konkrétně tato scéna ale neprošla dramaturgií a ze scénáře musela být odstraněna. Z finančních důvodů se pro změnu neuskutečnila plánovaná závěrečná scéna filmu, která měla mít podobu zahradní slavnosti představující protipól k silvestrovské oslavě, která celý film zahajuje.[25]

Dokladem oblíbenosti filmu u diváků je i to, že projekt byl nominovaný do hlavní soutěže festivalu v Cannes. Herz sice do Francie mohl odjet, aby zde své dílo zastupoval, byl ale pod neustálým dohledem policie a tajných služeb. Filmový snímek měl obrovský úspěch, ale i přesto se Juraj Herz po návratu z Francie psychicky zhroutil a uzavřel se na několik týdnů v bytě s manželkou. Důvod pramenil pravděpodobně z otázek francouzských novinářů a následného uvědomění si politické situace v Československu.[26]

Juraj Herz je velmi známý československý režisér, který se narodil roku 1934 ve slovenském Kežmaroku. Během druhé světové války, kdy prožíval svá dětská léta, byl internován v koncentračním táboře, jelikož pocházel z rodiny Židů. Jeho prvním působištěm po návratu z vojny bylo divadlo Semafor. Zajímavostí je, že v oblasti filmu se nejprve projevil jako herec menších rolí, později zastával funkci asistenta režie a pomocného režiséra ve Filmovém studiu na Barrandově. Později, od 60. let 20. století začal samostatně režírovat celovečerní filmové snímky. Juraj Herz zemřel v dubnu roku 2018 v Praze. [27]

Ve svých filmem se věnoval zejména námětům již literárně zpracovaných. Z díla Bohumila Hrabala vychází již Herzův první film Sběrné surovosti z roku 1965. Po té natočil ještě několik snímků, jejichž předlohy patřily autorům české literatury – Znamení Raka na motivy románu Poslední večeře Hany Bělohradské, Spalovač mrtvol na námět stejnojmenné novely Ladislava Fukse. Svoji pozornost však nevěnoval pouze českým autorům, ale ve filmu Sladké hry minulého léta vychází z povídky Muška od autora Gui de Maupassant.[28]

[25] HERZ, Juraj a Jan DRBOHLAV. *Juraj Herz: autopsie (pitva režiséra)*. Praha, 2015, s. 214 – 220.
[26] Tamtéž, s. 220 – 222.
[27] Petrolejové lampy. *filmovyprehled.cz* [online]. [cit. 2021 – 03 – 10]. Dostupné z: https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/396917/petrolejove-lampy
[28] HERZ, Juraj a Jan DRBOHLAV. *Juraj Herz: autopsie (pitva režiséra)*. Praha, 2015, s. 466 – 473.

6 SHODY A ODLIŠNOSTI ANEB CO STEJNĚ, CO JINAK?

6.1 TÉMA A MOTIVY

Hlavní téma je ve filmovém zpracování stejné jako v jeho literární předloze – životní osudy Štěpánky Kiliánové. Veškeré důležité mezníky Štěpánčina života se v knize odehrávají na pozadí válečných konfliktů. Přestože tento motiv je v Havlíčkově podání poměrně důležitý, film ho zcela vypouští.

Naopak, co je ve snímku do jisté míry zveličené, je Štěpánčina touha po potomkovi. To se projevuje zejména ve dvou scénách – když Pavel pošle ke Štěpánce do ložnice svého přítele z vojny a když se Štěpánka znovu setkává s dítětem z vlaku.

V knize se čtenář s postavou dítěte setká pouze ve vlaku, ve filmu však tato situace graduje, když je ono dítě přivedeno na statek jakožto Pavlova ratolest. Než se ale Štěpánka dostává domů, Jan Malina dítě vyžene a ona se s ním znovu setkává až na cestě, kde si navzájem mávají a Štěpánka ho bere jen jako náhodné dítě. Není znázorněno, zda se po návratu na statek Štěpánka dozvídá celou pravdu – tím Herz dává divákovi možnost dosadit si do jisté míry vlastní konec.

Podle mého názoru mávání Štěpánky a dítěte může symbolizovat to, že si Štěpánka začíná uvědomovat smrt svého manžela, svůj poksročilý věk a podvědomě se tak loučí s možností mít vlastní dítě.

V Havlíčkově textu nalézáme důležitý motiv hrobky rodiny Kiliánových, kde měli být všichni členové rodiny stavitele Kiliána uloženi. Sám Štěpán Kilián ji nechal postavit, jediného muže, kterého do hrobky však uložit odmítal, byl Pavel Malina. Ve filmu Juraje Herze je motiv rodinné hrobky zcela vynechán – souvislost to možná má i s tím, že ve filmu Kiliánově stavitelské činnosti nebyla věnována žádná pozornost.

Výrazným motivem knižní předlohy je přísná výchova Štěpánky a celkově na čtenáře může působit chování rodičů ke Štěpánce velmi chladně. Ve filmu vztah rodičů ke Štěpánce působí spíše opatrovnicky.

6.2 JAZYK

Na rozdíl od jazyka v Havlíčkově románu má jazyk filmové reprodukce jiný charakter – jazyk zde již nemá archaický ráz. To je pravděpodobně způsobeno tím, že ve filmu promlouvají pouze postavy, které v dialozích využívají hovorový jazyk, občas i prvky obecné češtiny.

6.3 ČASOPROSTOR

Právě v otázce časoprostoru nacházíme mezi filmovým a literárním zpracováním pravděpodobně největší rozdíl. Příběh filmu totiž začíná až přelomem let 1899 a 1900 a tedy téměř celý děj je situován až do dvacátého století. O Štěpáncině dětství se tedy toho oproti knize dovídáme velmi málo, a to prostřednictvím dialogů.

Po obsahové stránce odpovídá snímek druhé a třetí části románu, přičemž první část týkající se právě Štěpáncina dětství je ve scénáři zcela vypuštěna.

Psychologický román Petrolejové lampy stejně jako stejnojmenný film Juraje Herze končí zhruba v době, kdy umírá Štěpčin manžel Pavel Malina.

Prostorová umístění hlavních dějových pásem filmové adaptace i její literární předlohy spolu korespondují – film zobrazuje město a především statek Vejrychovsko. Avšak v knižním zpracování se město objevuje častěji a dokonce je zde i pojmenováno (Jilemnice). V knize je městu věnována větší pozornost, čtenář se postupem času z textu dovídá i o historii městečka Jilemnice.

Ruku v ruce s pozorností upíranou na město jde i přímé pomístní pojmenování jednotlivých ulic, budov, hostinců, lesů a továren (Martinický les, hospoda Jana Semjána, atd.).

Část děje se odehrává v přírodě, zejména na skále, kde Pavel žadoní o smrt – to shledává čtenář knihy i divák filmu shodným.

6.4 POSTAVY

Hlavní představitelkou filmu i knihy je Štěpánka Kiliánová. Zatímco Havlíček popisuje Štěpánku jako nehezkou tlustou dívku se zplihlými tmavými vlasy, ve filmu se její vzhled zcela liší. Zde má Štěpánka štíhlou postavu a kudrnaté světlé vlasy. Stejně jako u jejího vzhledu lze najít rozdíly i v její povaze, v obou případech je sice odstrkována svými vrstevníky, ale ve filmu nepůsobí na diváka tak zlomyslně jako v knize.

Její výrazná vlastnost v literární předloze – namyšlenost – se do filmové postavy téměř vůbec nepřenesla. Významný motiv její lásky k ochotnickému divadlu ve snímku ustupuje do pozadí, zatímco zachována zůstává touha po mužské pozornosti a zejména touha po potomkovi.

Hlavní myšlenka Štěpáncina charakterového přerodu v uvědomělou dospělou ženu je však zachována i ve filmovém zpracování. V románu se veškeré důležité události ve Štěpčině životě dějí v době válečných konfliktů, tato symbolika se však v Herzově zpracování vůbec nevyskytuje.

Hlavní postavu knihy i filmu provází nelehké životní překážky – svatba s bratrancem, starost o nemocného manžela, nešťastné soužití s manželem Pavlem a hospodaření na statku Vejrychovsko.

Postava Pavla Maliny, Štěpáncina bratrance a manžela, se nikterak výrazně neliší v obou zpracováních – vzhledově ani charakterově. V obou případech se Pavel chová k ostatním opovržlivě, povyšuje se nad ně, představuje postavu vysloužilého vojáka, který si chce vzít Štěpánku kvůli penězům. Ve filmu je více kladen důraz na následky jeho nemoci – šikana děvečky Manky, opilost, škodolibý smích a násilnické sklony.

Jediným výrazným rozdílem, který velice přispívá k závěrečné dramatizaci filmového zpracování, je fakt, že Pavel Malina měl dítě, o němž pravděpodobně nevěděl.

Jan Malina představuje v obou variantách zpracování Petrolejových lamp bratra Pavla Maliny, statkáře připoutaného k Vejrychovsku. Špatný vztah mezi ním a jeho bratrem popsaný v románu Jaroslava Havlíčka se obdobně promítá i ve filmovém zpracování, avšak ve filmu je jejich špatný vztah vyostřený jednou z posledních scén, kdy Jan Malina vyžene Pavlovo dítě, které se nečekaně na statku objeví.

Herz také do děje přidal část, kdy se u Jana projeví sklony k fyzickému násilí v podobě šikany děvečky Manky – důvodem k tomuto jeho jednání je msta za to, že Pavel děvečku Manku znásilnil.

Zastoupení role Štěpána Kiliána je ve filmovém snímku mnohem menší než v literárním díle, dokonce ani to, že zastával funkci významného stavitele, zde není vůbec zmíněno.

U této postavy můžeme nalézt rozdíly zejména v rámci vzhledu – po přečtení knihy může na čtenáře postava Kiliána působit poněkud výstředně, kdežto ve filmovém zpracování se jedná o postavu muže zcela obyčejného, vypadajícího přiměřeně svému pokročilejšímu věku.

Z jeho vystupování lze v obou formách zpracování vycítit, že má o svoji jedinou dceru strach, nijak se netají odporem k chudší vrstvě obyvatel, do níž spadá i jeho švagr.

Matku hlavní představitelky ztvárňuje Anna Kiliánová, která se svým filmovým vzhledem odlišuje od postavy Anny Kiliánové z textu knihy. Filmová Anna Kiliánové se ke své dceři chová s mnohem větším mateřským citem než literární Anna Kiliánová.

Zatímco v knize je pokládán velký důraz na její silné náboženské založení a působení v jilemnické farní komunitě, snímek tuto její vlastnost nereflektuje. I přestože se z ní stala městská žena, uvědomuje si své vejrychovské kořeny a rodinné vazby s bratrem – toto Herz ve filmu zachovává.

Vejrychovský sedlák Malina představoval otce bratrů Pavla a Jana v Havlíčkově i Herzově zpracování Petrolejových lamp. Jedná se o vedlejší postavu, díky čemuž nemá v ději tolik prostoru, a tak se vzhled ani chování jeho postavy ve filmovém zpracování nikterak neliší od zpracování literárního.

V obou verzích zůstává dominantním rysem jeho postavy nesympatie ke snaše Štěpánce, kterou se nijak netají, a to dokonce ani před jejími rodiči.

Oproti Havlíčkovu románu ve filmu shledáváme rozdíly v postavách, které zastávají služebnou funkci na vejrychovském statku. V podání Jaroslava Havlíčka plní funkci služebné u Malinů nejprve Karla, která představuje postavu, již si mladší Jan Malina chtěl vzít za ženu. Ve filmovém projektu se ale tato dívka jmenuje Manka.

Se jménem Karla se ale ve snímku přeci jen setkáváme, a to u služebné pracující u novomanželů Malinových, Pavla a Štěpánky. Film podtrhuje podřadné postavení děveček na statku zejména scénou, kdy je filmová Manka znásilněna Pavlem a následně fyzicky šikanována Janem.

V románu se vyskytuje řada vedlejších postav, které již ve filmovém zpracování Juraje Herze nedostaly prostor, a to i vzhledem k tomu, že děj filmu nezahrnuje celý knižní příběh, ale pouze jistou část.

Mezi postavami, které se ze stránek přenesly na filmové plátno, můžeme zmínit např. Toník Skálu - Synáčka, učitel Pavlíka, Gromana, rodinu doktora Hilmara a někteří Kiliánovi známí, kteří však nebyli ve filmu přímo pojmenováni.

6.5 PŘÍBĚH

Ze tří částí Havlíčkovy prózy pojednává filmové zpracování pouze o dvou, přičemž první třetina s názvem Lampy svítí a prostírá se popisující dětství hlavní hrdinky ve filmu nijak nefiguruje. Avšak zlomky dětství Štěpánky Kiliánové se dozvídáme z dialogů mezi jednotlivými postavami retrospektivně.

Román zpracovává kromě hlavní dějové linie života Štěpánky Kiliánové také další dějová pásma týkající se mnoha jiných postav – pro příklad můžeme uvést vedlejší dějovou linku rodiny Traklových. Oproti tomu scénář jde čistě po stopách Štěpánčiny životní tragédie a všeho, co jí bezprostředně vstupuje do cesty.

Jedinou vedlejší dějovou linií, kterou může divák filmu spatřit, je příběh děvečky Manky – její znásilnění a šikana. Tento tematický celek představuje zajímavou a napínavou část filmového snímku.

Struktura románu, kde čtenář za každou části může hledat dílčí hlavní téma, se do scénáře nepromítá. Přispívá to k tomu, že film i jeho obsah volně plynou a jednotlivé události se doplňují. To samé se samozřejmě děje i v knižním zpracování.

Pokud porovnáme celkovou náladu knižní předlohy a filmového zpracování, můžeme říci, že kniha působí na čtenáře depresivněji. To může být způsobeno tím, že Havlíček některé nepříjemné situace popisuje více podrobně – např. Pavlovo chování při jeho zhoršujícím se zdravotním stavu.

Dále také Havlíček zdůrazňuje a dává velký prostor popisu Štěpáncina nevyrovnaného nitra. Jak již bylo výše zmíněno, také vztah Kiliánových je v knize více přísný a strohý, a i to působí na čtenáře chladným dojmem. Samozřejmě ani film zcela nevypouští nepříjemné scény, zejména silně na diváka působí Pavlovo nepříčetně chechtání, přesto však tyto záběry nezanechávají v divákovi takovou stopu jako Havlíčkovy podrobné popisy.

7 ZÁVĚR

Cíl této bakalářské práce, tedy pokus o porovnání literární předlohy a filmového snímku Petrolejové lampy, byl proveden na základě analýzy psychologického románu Jaroslava Havlíčka a filmového zpracování Juraje Herze.

Struktura jednotlivých analýz se shoduje se strukturou konečného porovnání. V konkrétních bodech se tato část práce věnuje časoprostoru, jazyku, postavám nebo důležitým motivům. Součástí bakalářské práce je také pojednání o osobách stojících za oběma zpracováními – Jaroslavu Havlíčkovi jakožto autorovi románu a Juraji Herzovi jakožto režisérovi filmu.

Ohledně filmového zpracování, jeho scénáře i samotného průběhu natáčení byla pro tuto práci velmi přínosným zdrojem publikace *Juraj Herz: Autopsie (pitva režiséra)*, která je souborem osobních vzpomínek samotného režiséra na mnohé filmy, mezi nimi právě i na Petrolejové lampy.

Otázky, které byly naznačeny v úvodu, se podařilo v práci zodpovědět. Petrolejové lampy, respektive jejich rozsvěcování, hoření a zhasínání, představuje dle mého subjektivního názoru alegorii průběhu lidského života a dobře koresponduje s motivem umírání a smrti, které se oba hojně vyskytují jak v literární předloze, tak ve filmovém zpracování.

Po provedení obou výše zmíněných analýz a jejich porovnání lze jasně vidět, jaká část románu je reflektována ve filmu. Vzhledem k tomu, že román zahrnuje dlouhé časové období, filmově zpracována je pouze jeho část a některé vedlejší dějové linie jsou odsunuty do pozadí nebo zcela vypuštěny. Při porovnání je ale zřejmé, že hlavní kontura děje je zachována v obou zkoumaných zpracováních.

8 RESUMÉ

V této bakalářské práci byl proveden pokus o komparaci literární předlohy a filmu. Konkrétně byl v práci rozebírán psychologický román Jaroslava Havlíčka Petrolejové lampy z roku 1944 a stejnojmenný film režiséra Juraje Herze představený v roce 1971. Obě zmíněná zpracování byla v práci podrobně zanalyzována a následně porovnána. Výsledkem je tedy komparace na úrovni motivů, časoprostoru, obsahu i postav, ze které vyplývá, že film dobře zachovává hlavní dějovou linii knihy. Část textu se samozřejmě věnuje i osobám Jaroslava Havlíčka a Juraje Herze.

This bachelor's thesis tries to compare a book story and a movie based on this story. Specifically, psychological novel Petrolejové lampy (Oil lamps) written by Jaroslav Havlíček, released in 1944, and an eponymos movie directed by Juraj Herz from 1971 are being discussed in this thesis. Both of these forms, the book and the movie, were firstly analyzed in detail and these analyses were then compared. The reset od this thesis is a comparasion in terms of motives, space-time, content od characters. In general, after the comparison we can see that the movie mostly follows the main timeline of the book. A part of this thesis is of course focused on the biographies of the main two persons of both discussed forms of Petrolejové lampy – Jaroslav Havlíček and Juraj Herz.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

9.1 LITERATURA

1. BLAJER, Zdeněk, Emil CHAROUS a Bohuš BALAJKA. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: SPN, 1993. Maják (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-25706-2.
2. HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy*. 3. vyd., v Čs. spis. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1953. Žatva (Československý spisovatel).
3. HAVLÍČKOVÁ, Marie, Nella MLSOVÁ a Hana TAUDYOVÁ. *Jaroslav Havlíček: neklidné srdce : vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence*. Liberec: Odkazy, 2006. Odkazy (Bor). ISBN 80-86807-27-4.
4. HERZ, Juraj a Jan DRBOHLAV. *Juraj Herz: autopsie (pitva režiséra)*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-2892-9.
5. MARTINKOVÁ, Věra. *Zásobník textů a otázek pro aktivní práci žáků ve výuce 3: alternativní učebnice pro 3. ročník středních škol*. Praha: Trizonia, 1993. ISBN 80-85573-14-8.

9.2 INTERNETOVÉ ZDROJE

1. Petrolejové lampy. *filmovyprehled.cz* [online]. [cit. 2021 – 03 – 10]. Dostupné z: https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/396917/petrolejove-lampy
2. Život. *Jaroslavhavlicek.cz* [online]. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: http://www.jaroslavhavlicek.cz/zivot.

9.3 OSTATNÍ ZDROJE

1. *Lidové noviny*. 51. Brno, 1943. ISSN 1802-6265
2. *Petrolejové lampy* [film]. Režie Juraj HERZ. Československo, 1971.